

Роль бібліотеки у формуванні інформаційного простору РДГУ:

головні напрями діяльності та вектори розвитку

Державна політика в освітянській галузі, необхідність адаптації до суспільних викликів та трансформацій, розвиток електронних технологій та інтеграція України у світовий інформаційний простір формують нову парадигму та переосмислення традиційних уявлень про місце і роль бібліотеки закладу вищої освіти.

Ми продовжуємо удосконалювати свою діяльність за такими основними напрямами:

- формування інформаційної ресурсної бази на традиційних та електронних носіях, кумуляція інформаційного потенціалу;
- створення власних та надання доступу до інтегрованих, систематизованих електронних та віртуальних інформаційних систем і сервісів;
- розширення комунікації бібліотеки в освітньому та науковому процесах університету незалежно від форм навчання.

Значний обсяг процесів здійснюваних бібліотекою пов'язаний з питаннями формування традиційних та електронних інформаційних ресурсів, тобто фондів, електронних баз, інформаційно-пошукових систем. Фонд друкованих видань залишається основним інформаційним ресурсом, що має відповідати вимогам стандартів освітньої діяльності. Саме на основі друкованих видань створюються електронні джерела інформації, мережеві документи, бази даних.

Невід'ємним від питання формування фондів є питання інформаційного забезпечення освітнього і наукового процесів. Особливого значення при цьому набувають засоби здійснення моніторингу актуальності фонду та його відповідності вимогам Міністерства освіти і науки України. Створена нами, на основі навчальних планів та програм, електронна база дає можливість оперативно надавати необхідні матеріали по інформаційному забезпеченню освітніх процесів для ліцензування та акредитації. Важливим питанням і надалі залишається поповнення фонду новими виданнями. Постійно триває процес підтримки фонду в актуальному стані відповідно до його наукової, освітньої значущості, враховуючи вимоги сьогодення, в тому числі «Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України» (від 23.05.2022 р.), та документів, що інформують про підсанкційних авторів та видавництва.

Ефективному розкриттю, використанню фондів, пошуку інформації для користувачів сприяють інформаційно-пошукові системи бібліотеки (карткові, електронні, віртуальні). Це електронний каталог, різні бази даних, традиційні каталоги і картотеки. На їх основі ми здійснюємо довідково-бібліографічне обслуговування користувачів в традиційній, електронній і віртуальній формах.

Наступний напрям діяльності бібліотеки – це створення власних та надання доступу до інтегрованих, систематизованих електронних та віртуальних інформаційних систем і сервісів. Перш за все, нагадаю про електронний контент, який безпосередньо формує наша бібліотека. Одним із основних інформаційних складових є власний вебсайт (<http://library.rshu.edu.ua>). Він поєднує в собі функції інформаційно-пошукові, освітні, навігаційні, іміджеві.

Ми своїми силами створюємо та надаємо доступ до бібліографічних, реферативних, повнотекстових електронних баз, які розміщуємо на своєму сайті (<http://library.rshu.edu.ua>) та в локальній мережі бібліотеки і постійно їх оновлюємо. Також надаємо користувачам доступ до повних текстів інформаційно-методичних, практичних посібників, бібліографічних та біобібліографічних покажчиків, інших видань, які створені працівниками бібліотеки на допомогу освітньому і науковому процесам.

Головною нашою бібліографічною базою є електронний каталог фонду, що нараховує понад 250 тисяч бібліографічних записів книг, статей з журналів і збірників. Та на жаль, електронним каталогом можна скористатися лише в локальній мережі бібліотеки, оскільки все ще не вирішеним залишається питання його технічної інсталяції на сайті, а також рубрика меню «Новини».

Щодо інших сторінок сайту, то до послуг користувачів: «Віртуальна довідка», «Індекс УДК», «Віртуальні виставки». На своєму сайті ми інформуємо науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої освіти щодо оформлення списків використаних джерел (в тому числі за міжнародними стилями оформлення наукових публікацій), правил використання посилань в наукових роботах відповідно до вимог міжнародних та державних стандартів. Ми постійно відслідковуємо актуальні для освітнього і наукового процесів бази даних, в тому числі повнотекстові (електронні книги, публікації, інші ресурси), які пропонують національні бібліотеки України, заклади вищої освіти, державні установи, та розміщуємо на своєму сайті в рубриці «Корисні лінки» відповідні посилання. Також хочу нагадати, що на нашому сайті надається відкритий доступ до повнотекстової бази «Наукова періодика України». Традиційно наша бібліотека оприлюднює посилання на бібліографічні матеріали, зокрема інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу», який пропонує Державна науково-педагогічна бібліотека України імені Василя Сухомлинського та інші. За минулий календарний рік загальна кількість відвідувань сайту становила понад 90 тисяч.

Найбільш актуальними в сучасній системі вищої освіти є репозитарії. Хочу нагадати, що до створення Інституційного репозитарію Рівненського державного гуманітарного університету (<http://repository.rshu.edu.ua>) бібліотека докладала зусиль ще з 2017 року. Адже не в останню чергу, саме завдяки функціонуванню репозитарію підвищилися показники рейтингу університету. Маючи зручні пошукові можливості, він активно використовується в освітньому і науковому процесах, особливо затребуваним він став при змішаній та дистанційній формах навчання. На даний час до повнотекстової бази

репозитарію нами внесено понад 20 тисяч наукових праць. З часу його створення кількість звернень користувачів перевищує 300 тисяч.

Хочу нагадати, що на сайті бібліотеки та, паралельно, на сайті університету надається доступ до міжнародних наукометричних баз: Scopus, Web of Science, SpringerLink, BenthamBooks, ScienceDirekt, Research4life.

Розширюються комунікації бібліотеки в освітньому та науковому процесах. Важливими залишаються інформаційно-сервісна, консультаційна, довідкова діяльність, комунікативні зв'язки. В межах нашої компетенції, використовуючи диференційований підхід до користувачів, формати комунікації (офлайн/онлайн), ми постійно проводимо різні інформаційні заходи з метою ознайомлення з нашими ресурсами і послугами, алгоритмами пошуку інформації. Наприклад:

- для першокурсників – це «День відкритих дверей», екскурсії по бібліотеці, заходи з основ інформаційної культури, в тому числі в рамках навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності»;

- для здобувачів вищої освіти старших курсів - це інформаційні платформи, години цікавих повідомлень, «День магістранта», інші заходи щодо підбору видань до підготовки кваліфікаційних наукових робіт (бакалаврських, магістерських), консультації та ознайомлення з вимогами до складання списків використаних джерел (в тому числі за міжнародними стилями оформлення наукових публікацій), правилами використання посилань в наукових роботах згідно міжнародних та державних стандартів;

- для науково-педагогічних працівників, аспірантів бібліотека, знову ж таки, в межах своєї компетенції надає низку послуг. Це довідково-консультаційна робота, різні форми інформаційних заходів в рамках циклу «Наукові комунікації». Їх проведення здійснюється як у фізичному просторі, так і в онлайн-форматі, й охоплює питання відкритої науки; ідентифікації авторів університету у міжнародному науковому просторі; надання доступу до якісних освітніх і наукових ресурсів тощо. Наприклад, в минулому році ми провели інформаційно-консультаційну онлайн-платформу «Сервіси та цифрові технології бібліотеки РДГУ» для викладачів наших коледжів.

Для того щоб надати здобувачам вищої освіти, науково-педагогічним працівникам, аспірантам університету необхідну актуальну інформацію, довідки, консультації, ми постійно підвищуємо рівень власної інформаційної компетенції. З цією метою беремо участь в різних вебінарах, тренінгах, наукових конференціях, які організують національні бібліотеки України, відомі інформаційні компанії, зокрема такі, як Clarivat Analytic та інші.

Переважає більшість наших інформаційних послуг і сервісів носять постійний, систематичний, продовжуваний характер. Серед них: послуга «Визначення індексів за Універсальною десятковою класифікацією» (УДК) на книги, статті, дисертаційні, бакалаврські, магістерські роботи. Такі замовлення виконуються за допомогою електронної пошти, інтернет-месенджерів, в телефонному режимі. Ми продовжуємо брати участь у науково-бібліографічному редагуванні випусків збірника наукових праць РДГУ «Психологія: реальність і перспективи».

В роботі бібліотеки є і такий напрям як соціокультурна діяльність. Вона спрямована на допомогу освіті, розвитку особистості, популяризації фондів бібліотеки. Для цього використовуються різні форми заходів: інформаційні панорами, презентації, мистецькі вернісажі тощо, які за інформаційним спрямуванням об'єднуються у такі цикли як: «Тобі, першокурснику», «Університетська освіта», «Історичні студії», «Культура. Мистецтво», «Література у просторі і часі». Для прикладу, назву бібліопанорами під загальною назвою «Здобуємо вищу освіту. Вивчаємо навчальні дисципліни, розглядаємо теми». Окремо хочу виділити заходи, форми та методи роботи на допомогу патріотичному, національному вихованню. Особливо варто відмітити, що з метою увічнення пам'яті випускників нашого університету, які загинули в російсько-українській війні, бібліотека створила меморіальну електронну базу «Пам'яті полеглим за Україну».

Щодо заходів іншого тематичного спрямування, то ми організуємо презентації навчальних та наукових видань науково-педагогічних працівників університету. Наприклад, за останній період бібліотекою були проведені презентації:

- монографії «Солідарні з Україною» (художні рефлексії польських митців на російсько-українську війну)». Авторка – Руслана Шеретюк, професорка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука художньо-педагогічного факультету;
- монографії «Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів», підготовлених у співавторстві професорки Ілони Дичківської та доцентки Наталії Федорової кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені Тамари Поніманської педагогічного факультету;
- біобібліографічного покажчика «Доброчинська Валентина Анатоліївна», створеного бібліотекою університету в рамках серії «Науковці РДГУ».

До 85-річчя створення нашого університету організували та провели слайд-мандрівку «Рівненський державний гуманітарний університет: віхи історії», з якою ознайомили здобувачів вищої освіти майже всіх факультетів.

Отож, бібліотека сьогодні - це багатофункціональна інформаційна платформа для освіти, науки, самоосвіти. Перспективні напрями нашої діяльності визначені у «Стратегії розвитку бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету на 2026-2030 рр.». Пріоритетними серед них і надалі залишатиметься формування інформаційної ресурсної та сервісної бази. Сподіваємось, що по завершенні війни, на державному рівні вдасться вирішити нагальні потреби всіх бібліотек ЗВО України в суттєвому оновленні фондів навчальними, іншими необхідними виданнями та надавати на це відповідне фінансування. Ми продовжуватимемо наукове опрацювання фонду рідкісних і цінних видань шляхом паспортизації окремих книг і колекцій та маємо на меті їх подальше оцифрування.

Високий рівень використання електронного контенту є результатом інформатизації бібліотеки і умова успіху впровадження сучасних освітніх технологій. Тому віртуальні сервіси продовжуватимуть змінювати наше ресурсне інформаційне середовище, розвиток цифрової комунікації.

Але досягнення цієї мети неможливе без постійної, послідовної модернізації та оновлення матеріально-технічної бази. Адже це утруднює та уповільнює нашу діяльність. Актуальним питанням залишається розширення локальної мережі між структурними підрозділами бібліотеки, що дозволило б запровадити систему обслуговування користувачів на основі єдиного електронного читацького квитка. Наша ліцензована базова комп'ютерна програмна система «УФД/Бібліотека». Версія 2 використовується вже 25 років. На даний час розробниками цієї системи створена версія 3, модернізована відповідно до сучасних потреб. Сьогодні про її придбання навіть зайве говорити. Тому наша робота будується відповідно до тих можливостей, на які ми можемо розраховувати в цей час. Однак є в нас ще одна проблема, над вирішенням якої ми б'ємося не перший рік та, на жаль, безуспішно. Після несанкціонованого втручання в наш сайт його з великими труднощами було відновлено. Проте, електронний каталог та контент новин неможливо і досі встановити через технічні проблеми. В попередні роки вченою радою вже приймалося рішення з цього питання. Ми зверталися по допомогу до відділу інформаційного та мережевого забезпечення, кафедр факультету математики та інформатики. Але вирішити проблему не вдалося. Дуже прошу підключити до вирішення цього питання фахівців нашого університету. Адже це є проблемою не лише бібліотеки, але й університету, оскільки на наш сайт також звертають увагу експерти акредитаційної комісії.

Цілком розуміючи всі складнощі воєнного стану, інші чинники, які утруднюють роботу університету та бібліотеки, все ж таки, ми маємо надію, що в майбутньому, за умови ефективної, скоординованої діяльності держави, керівництва нашого університету, його структурних підрозділів, в тому числі бібліотеки, ми успішно реалізуватимемо поставлені перед нами завдання щодо якісного інформаційного забезпечення освітнього і наукового процесів.